

Inatsisartunut ilaasortamut
Peter Olsenimut
Inuit Ataqtigiit

Singernequtit pillugit § 37 naapertorlugu apeqquteqaammut nr. 155 2020-mut akissuteqaat

Asasara Peter Olsen

Apeqqutinnut qujanaq. Apeqqutit ataani uteqqinneqarput akissummillu kinguneqartinneqarlutik.

1. Naalakkersuisut danskit naalakkersuisuinut singernertuigut nakkutilliissutit nunatsinni atuutilersinneqarnissaanut siunertaralugu saaffiginnissuteqassamaarpat?

A. Akissut aappiuppat, suna tunngavingalugu saaffiginnissuteqassamaarpat?

B. Akissut naamiummat, suna tunngavilagu saaffiginnissuteqarniannigillat?

Kalaallit Nunaanni singernikkut kalunneqartitsinermik aaqqissuussinermik aallartitsinissaq ukiuni arlaqalersuni eqqartorneqartarpoq, tamannalu Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarneq pillugu Siunnersuisoqatigiinni 2017-imi 2018-imilu eqqartorneqarpoq. Naalakkersuisut Periusissatut suliniutissanullu pilersaarutaanni 2017-imeersumi ima allaqqasoqarpoq:

Singernikkut kalunneqartitsinermik misileraanermik atulersitsinissamut periarfissaq siusinnerusukkut oqallisigineqartareerpoq – Eqqartuussiveqarneq pillugu Isumalioqatigiissitami aammalu tamatuma kingorna aalajangiiffigisassatut siunnersuut Inatsisartuni siunnersuutigineqartoq tunngavigalugu.

Taamanikkut Justitsministeeriaqarfik naliiivoq misileraaneq pisinnaanngitsoq, tassami teknikkimut nunamilu sumiiffinnut tunngasut, singernikkut kalunneqartitsinermik misileraanissaq ajornartimassuk.

Tunngavilersuutit justitsministeeriaqarfiup taamanikkut singernikkut kalunneqartitsinermik misileraanermik atulersitsisoqarsinnaannginneranut tunngavigineqartut, suli atuunnersut misissorniarlugu nalilersuineq qaqqeqinneqassasoq Naalakkersuisut kissaatigaat. Nalilersuineq nutaaq aammattaaq allatut angerlarsimaffimmi pineqaatissinneqarneq naammassineqarsinnaanersoq pillugu naliliinermik imaqartinneqartariaqarpoq. Nalilersuineri aammattaaq singernikkut kalunneqartitsinermik aaqqissuussinerit imaluunniit angerlarsimaffimmi allatut pineqaatissinneqarnermik naammassinittarnerit iluatsitsiviulluartut pillugit nunarsuarmi sumiiffinnit allanit

25-09-2020
Suliap nr 2020 - 16315
All. id 14882340

Postboks 260
3900 Nuuk
Oqarasuaat (+299) 34 50 00
Naqitanik nassitsigisuaat
(+299) 34 66 66
E-mail: iian@nanoq.gl
www.naalakkersuisut.gl

ilisimasat, aammalu iluaqutaasumik Kalaallit Nunaanni atuutsinneqarnissaat isumaliutersuutigineqarsinnaasut ilaatinneqartariaqarput.

Tamanna tunngavigalugu Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarnek pillugu Siunnersuisoqatigiit 2017-imi aalajangerpaat immikkoortoq siunnersuisoqatigiinni 2018-imi eqqartorneqassasoq, aamma taassuma malitsigisaanik allakkiortoqassasoq, tassani ilaatigut Danmarkimi sullinniakkat taamaaliornerullu malitsigisai, kiisalu aaqqissuussinerup Kalaallit Nunaannut eqqunniarneqarnerani unammilligassat allaasereqqissaarneqassallutik.

Allakkiaq Kalaallit Nunaanni Pinerluttunik Isumaginnittoqarfimmut Pisortaqaarfimmit suliarineqartoq Kalaallit Nunaanni singernikkut kalunneqartitsinerup atorneqalernissaanik aaqqissuussinissamut annerusumik isumaqataangilaq. Qinigassatut allatut inuiaqatigiinni sulisitaasinnaanerup ineriartortinneqarsinnaanera eqqaaneqarpoq.

Singernikkut kalunneqartitsinerup siunertaa tassaavoq parnaarussaanerup ajortumik kinguneqartarneranik ingalassimatitsineq, pissutigalugu eqqartuunneqartup ilaqtutani ilagiinnarsinnaagamigit suliffimmullu ilinniagaqarnermulluunniit attaveqarnini attatiinnarsinnaallugu.

Danmarkimi eqqartuunneqarsimasup singernikkut kalunneqartinneqarnissaanut piumasaqaatit ukuupput:

- Pillaatigineqartup atornissaanut inigisaq singernikkut kalunneqartinneqarnissamut naapertuutissaaq pisariaqartumillu nakkutiginnissamut nakkutilliivigineqarnissamullu periarfissaqassalluni. Taamaammat innaallagiaqassaaq. Utaqqiisaagallartumik ineqartitsinerit, soorlu akunnittarfiit, unnuisarfiit il.il. akuerineqarsinnaanngillat.
- Ineqarfimmi ineqartut allat 18-it sinnerlugit ukiullit taamatut pillaatigineqartup atornissaanut akuersissapput.
- Eqqartuunneqartoq suliffeqartuussaaq ilinniartuussalluniluunniit, sulisitsisorlu imaluunniit ilinniagaqarfik ilisimatinneqassapput singernikkut kalunneqarluni pillaatigineqartumik eqqartuunneqartoq atugaqartoq, tassami piffimmi tassani inummik attaveqaateqarfissamik toqqaasoqarnissaa pisariaqarmat.
- Eqqartuunneqartoq imigissartortassanngilaq aannqajaarniutitussananiluunniit.

Eqqartuunneqartup singernikkut kalunneqartitaalluni pillaammik atuinissaanut nalilersuisarneq pinerluttunik isumaginnittunit inummik immikkut nalilersuinikkut pisarpoq (piukkunnartuunermik misissuineq). 2017-imi qallunaat qinnuteqartut itigartinneqarsimasut tallimararterutaanni, eqqartuunneqarsimasup piukkunnartuunermik misissuinerup peqataasarsimanginnera imaluunniit oqaloqatigiinnissamut aggartarsimanginnera tunngavilersuutigineqarpoq.

Kalaallit Nunaanni singernikkut kalunneqartitsilluni pillaammik atuilernissamik unammilligassat makkuupput:

- Annemette Nyborg Lauritsenip misissuisimanera naapertorlugu kalaallit isertitsivimmiilnginnerminni 47 %-ii angerlarsimaffeangitsupput 45 %-iilu suliffeqanngitsuullutik. Taamaattumik isertitsivimmiittut amerlasuut ineqannginnertik suliffeqannginnertilluunniit pissutigalugu singernikkut kalunneqartinneqarnissamut tulluutinnngillat.

- Kalaallit Nunaanni isertitsivimmiittut akornanni amerlangaatsiartut atornerluisuupput.
- Isertitsivimmiittut amerlanersaat ilaqutariit iluanni persuttaanermik kinguaassiutitigulluunniit atornerluinermik pissuteqarlutik isertitsivimmiittarput, taamaammallu angerlarsimaffimmi pillaatisiaminnik atuinissaat ajornarluinnarluni.
- Kalaallit Nunaanni piffiit ilaanni oqarasuaatinut nassartakkanut attaveqarniarneq ajornakusoorpoq.
- Nunap qanoq issusia apequtaalluni sumiiffiit ilaat pinerluttulerisut nakkutilliinarnerannut ajornakusootitsisinnaavoq ajoqutaasinnaalluniluunniit.
- Illoqarfinni minnerni nunaqarfinnilu nakkutilliisinnaaneq killeqarpoq, taamaattoqarneratalu illoqarfinni annerni eqqartuunneqarsimasut akornanni, illoqarfinni minnerni nunaqarfinnilu periarfissaqanngitsumik assigiinngisitsinermik periarfissiisaaq.

Tamanna tunngavigalugu Pinerluttunik Isumaginnittoqarfimmut Pisortaqarfimmit Kalaallit Nunaanni Eqqartuussiveqarneq pillugu Siunnersuisoqatigiinnut innersuussutigineqarpoq singernikkut kalunneqartitsilluni aaqqissuussiniarneq ingerlateqqinneqassanngitsaq, tamannalu siunnersuisoqatigiit malippaat.

Naak tamanna eqqartuunneqarsimasunut assigiinngisitsinermik kinguneqassagaluartoq, pillaatisiap atorneqarnissaanut utaqqisut amerligaluttuinnarnerat eqqarsaatigalugu illoqarfinni anginerni singernikkut kalunneqartitsinermik misileraanisaaq illersorneqarsinnaanersoq Naalakkersuisut isumaliutigeqqinniarpaat. Taamaattoqassappat Naalakkersuisut Justitsministeeriaqarfik tamanna pillugu oqaloqatiginiarpaat. Kisianni Pinerluttunik Isumaginnittoqarfimmut Pisortaqarfimmit 2018-imi allakkiami unammilligassat nassuiarneqartut allanngorsimanngitsut Naalakkersuisut nalilerpaat, taamaammallu singernikkut kalunneqartitsinermik aaqqissuussinerup utaqqisut allattorsimaffianik appartinnissaa maanna pisinnaanngilaq.

2. Kinguaassiutitsigut atornerluisimasut pineqaatissinneqareersimasut, pineqaatissiinerup aallartinneraniit singernerisigut nakkutilliisummik ikkussiffiqartalnissaat Naalakkersuisut siunertaqarpat?

Naamik. Singernikkut kalunneqartinneqarlutik pillaatisiamik atuisussatut kinguaassiutitigut atornerluinermik pinerlussimasut sullinniarneqanngillat.

3. Qallunaat naalakkersuisui politeeqarneq pillugu siunnersuuteqarsimapput. Danskit naalakkersuisui politeeqarneq pillugu naaperiusissiorput, nunatsinnut suliniutit suliasallu attuumassuteqartut pillugit Naalakkersuisut danskit naalakkersuisuinut attaveqarsimappat

A. Naaperiusissiamut naalakkersuisut nunatta pingaarnersiuiinera allattoqarneqarsimappat pingaarnersiuiineq nassuiaqquneqarpoq.

Kalaallit Nunaanni suliniutissatut salliutinneqartussatullu kissaatit pillugit Naalakkersuisut qallunaat naalakkersuisuinut ingerlaavartumik oqaloqatiginnittarput. Meeqqanik sumiginnaasarneq akiorniarlugu kalaallit qallunaallu suleqatigiinnerannut atatillugu innersuussutigineqarpoq Kalaallit Nunaanni Politiit immikkut pimoorullugu suliaqartussanik immikkoortortaqaalissasut, taakkulu politiini sukkanerusumik

sunniuteqarluarnerusumillu sulianik sullissineq qulakkiissavaat, kiisalu meeqqat inuusuttullu kinguaassititigut atorerlunneqarsimasut pitsaanerusumik sullittassavaat. Taama ittumik immikkoortumik pilersitsiniarnermi aningaasat atugassat qallunaat naalackersuisuisa politii nutunngatillugu ukiunut arlalinnut isumaqatigiissusiassaannut ilaatinneqarput.

Qallunaat naalackersuisuisa suliniutaasa ilaat tassaavoq politiit illuutaasa atortuisalu nutarternissaat, taamaalilluni politiit sullissinerat pitsanngortinneqarlunilu toqqissinermik pilersitsiniassamat, tamannalu aamma Naalackersuisut Periusissatut suliniutissanullu pilersaarutaanni nassuiarneqarpoq.

4. Danskit politeeqarneq pillugu naaperiusissiornerminnut tunngatillugu naalackersuisunut saaffiginnissuteqarsimappat?

Inatsisinut atuutsitsinermut ministeri Nick Hækkerup ataatsimeeqatigisimavara, taassumalu qallunaat naalackersuisuisa siunnersuutaat pillugu ilisimatitsissutigaa. Ilanngullugu apeqqut 3-mut akissut takuuk.

5. Isertitsiviinni inissat ikippallaarnerat peqqutigalugu inuit inatsisitigut illersugaasinnaanginnerat Naalackersuisut qanoq isumaqarfigivaat?

Pillaatisianik atuinissamut utaqqisut amerliartuinnarnerat ernumanartorujussuavoq, utaqqisullu ikilisarnissaannut qanoq ililluta qulakkeerinnissarput pillugu Justitsministeeriaqarfik aamma Kalaallit Nunaanni Pinerluttulerisut oqaloqatigaakka. Inissiisarfinni inissaaleqineq kisimi pissutaaginnarani aammali pingaartumik inissiisarfanni sulisussanik ilinniarsimasunik amigaateqarneq inissaaleqinermi unammilligassaavoq. Inissiisarfinni paarsisut pitsaanerusumik akissarsiaqalernissaannik ilinniarnissamullu periarfissaannik isumaqatigiissuteqareerup kingorna tamanna pitsaanerulissajunnarsivoq.

Inissiisarfinni ammasuni inissinneqartussatut utaqqisut uani pineqarmata oqaatigissallugu pingaartippara. Eqqartuusseriaaserpummi ima aqqissuunneqarpoq eqqartuunneqarsimasut sulinerminnik ilinniarnerminnilluunniit inissinneqarsimanermi ingerlatitsiinnarsinnaatillugit. Taamaalilluni naak pinerliisoq pillaatisiaminik atuigaluortoq eqqugaasut pinerliisortik naapissinnaasarpaat.

Inatsiseqartitsinermi illersuineq aamma tassaavoq pinerluttut pinerluutiminnik piffissap naammaginatup iluani eqqartuunneqarlutillu pineqaatissinneqarnissaat, tamanna pinerluttoq eqqugaasorlu eqqarsaatigalugit. Taamaalilluni pinerluttoqarsimanerani suliani isiginiagassat imminut atasut amerlapput, tassanilu aamma utaqqisut ikilisarnissaannut assigiingitsunik siunnersuutit suliarneqarput.

6. Kinguaassititigut atorerlugaasimasut atorerluisumik isertitsivimmi inissaqannginnerat peqqutigalugu inuttut ikiorneqartussaataanerat Naalackersuisut qanoq iliuseqarfigivaat?

Kinguaassititigut atorerlunneqarsimasut ikiorneqarnissaannut nunami tamarmi suliniutit arlallit aallartinneqarput. Meeqqanik kinguaassititigut atorerlunneqarsimasunik katsorsaasunik angalaaqatigiittartoqarpoq, kiisalu inersimasunut meeraanermi

kinguaassiutitigut atornerlunneqarnerup kingunerisaanik kingunerlutsitsisunik angalaaqatigiittartut eqqugaasut ataasiakkaarlugit eqimattakkuutaarlugillu katsorsaasarput. Kalaallit - qallunaallu oqartussaaffeqarfiisa assigiinngitsunik suliallit akornanni suleqatigiinnermi nutaami angalaaqatigiittartut annertusineqassapput, tassami meeqqanik atornerlunneqarsimasunik katsorsaajartorlutik angalaaqatigiittartut pioreersut marloriaatinngortinneqassapput.

Tamatuma saniatigut atornerlunneqarsimanermik eqqugaasut pisariaqartitsiffimmini ikiorneqarnissaat siunnersorneqarnissaallu ajornannginnerulersinniarlugu suliniutit aallartinneqarput. 2020-imi juuliugaa oqarasuaatikkut siunnersuiffiup Tusaanngap ammasarfii sivitsorneqarput, maannakkullu taanna ulluinnarni nalunaaqutaq 9.00-imiit 22.00-imut ammasarpoq (ataasinngornermiit sisamanngorneq ilanngullugu), sapaatip akunnerata naanerani nalunaaqutaq 16.00-imiit 04.00-imut (tallimannogornerni arfininngornernilu) kiisalu sapaatikkut nalunaaqutaq 16.00-imiit 22.00-imut ammasarluni.

Naggataagut Killiliisap ataani – Naalakkersuisut kinguaassiutitigut atornerluineq akiorniarlugu periusissiaat 2018-2022 - imi kinguaassiutitigut atornerlunneqarsimasunut iluaqutaasussanik suliniutinik aallartitsisoqarpoq:

Kannguttaatsuliorsimasut katsorsarneqartalernissaat

Inunnut kinguaassiutitigut kannguttaatsuliormik pissusilersortartunut tapersuineramik- katsorsarneqarnissamillu neqeroorutit Isumaginninnermut Aqutsisoqarfiup ataani pitsaaliuineramik suliniutit pingaaruteqartut pilersinneqaleruttarput. Sullinniakkat tassaapput inersimasut eqqartuunneqarsimasut eqqartuunneqarsimanngitsullu, meeqqaanut kinguaassiutitigut kannguttaatsuliormik pissusilersortartut. Katsorsarneqarnissamik kajumissuseqartut, sulili pillaatisiaminnik atuinngitsut, katsorsarneqarnissamik neqeroorummi ilaatinneqarnerat tamatuma kinguneraa. Sulisussarsiorneq ingerlavoq, 2021-illu aallartinnerani katsorsaanerup aallartinneqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Suliniut kalaallit – qallunaallu oqartussaasoqarfiisa assigiinngitsunik suliallit akornanni suleqatigiinnermi suliniutinut aamma ilaavoq.

Meeqqanik atornerluisarneq pillugu ilinniagalinnut najoqqutassiaq

2019-imi ukiakkut Isumaginninnermik Aqutsisoqarfiup meeqqanik atornerluisarneq pillugu ilinniagalinnut najoqqutassiaq saqqummersippaa. Suliamik ilinniagaqarsimasunut soorlu aamma suliamik ilinniagaqarsimanngitsunut - najoqqutassiaq atorneqartussatut allataavoq – aamma kinguaassiutitigut atornerluisimanerit paasineqarnissaat iliuuseqarfiginissaallu pillugit ilisimasanik ilitsersuinermillu tapersinnissaa tassani siunertarineqarpoq.

“Pilluarneq Ersigiunnaarpara” pillugu piviusulersaarut

Najoqqutassiap saqqummiunneqarnerata peqatigisaanik piviusulersaarut “Pilluarneq Ersigiunnaarpara” saqqummiunneqarpoq. Kinguaassiutitigut atornerluisarneq pillugu paqumaginninnittoqarunnaarnissaa kinguaassiutitigullu atornerlunneqarsimasut pitsaasumik inuuneqalersinnaanermik neriuuteqalernissaat piviusulersaarutip siunertarivaa.

Maligassiuisut

2018-imi aasakkut Isumaginninnermik Aqutsisoqarfiup maligassiuusut pilersippaa, taannalu inunnik namminneq atorerlunneqarsimasunik imaluunniit inunnik atorerlunneqarsimasunik ilaqutaasunik inuttaqarpoq. Maligassiuusut inuttut oqaluttuaat kinguaassiuutitigut atorerluineq pillugu oqaloqatigiinnermi ammanerulernissamut tapersiipput, tamatumalu peqatigisaanik kinguaassiuutitigut atorerluisoqarsimanerata kinguneratigut ingerlariaqqissinnaaneq pitsaasumillu inuuneqalersinnaaneq taakku assersuusiopaat. Maligassiuusut illoqarfinni nunaqarfinnilu oqaluttuaminnik oqaluttuariartorlutik takkuttarput aamma taamaallutik killiliisinnaaneq peqataaffigalugu kiisalu kinguaassiuutitigut atorerluisoqartarneq pillugu ammanerusumik oqallisinnaaneq aqqtissiullugu kinguaassiuutitigullu atorerlunneqarsimanermik eqqugaasunut neriteqalersitsillutik.

**7. Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnerani aalajangerneqarpoq
"Kinguaassiuutitigut meeqqanik atorerluisoqarsimatillugu
pineqaatissiisarnerup sakkortusinissaanik Nunatsinni
unnerluussisussaataasut kaammattorneqarnissaat siunertaralugu
Naalagaaffeqatigiinnermi oqartussaasut saaffigineqarnissaannik
Naalackersuisut peqquneqarnissaannik Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut
siunnersuut". Suliaq tamanna sumut killippa?**

**A. Qaqaq pineqaatissiisarnerit sakkortunerulernissaat inuiaqatigiit
naatsorsuutigissavaat?**

Meeqqanik kinguaassiuutitigut atorerluisoqarsimatillugu suliani pineqaatissiisarnerup sakkortusinissaanik Kalaallit Nunaanni unnerluussisussaataasut piaartumik kaammattorneqarnissaat pillugu 25. maj 2020-mi allakkatigut inatsisinik atuutsitsinermut ministeri Nick Hækkerup qinnuigaara.

2. juli 2020-mi allakkatigut inatsisinik atuutsitsinermut ministeri akivoq, pineqaatissisarnerup sakkortusineqarnissaanik qinnuteqarneq pinerluttulerinnermi inatsimmi § 147-mi pineqaatissiisarnerup sakkortusineqarnissaanik Naalackersuisut siusinnerusukkut qinnuteqaataata assinganik sunniuteqassasoq ajornartorsiutinillu assigisaanik pilersitsissalluni, taamaammallu tamanna pillugu suliami qinnutigineqartoq ilanngunneqassasoq. Inatsisinik atuutsitsinermut ministerip siusinnerusukkut oqaatigereerppaa, pineqaatissiisutit qaffanneqassappata, tamanna sulisussat- aamma inissat pillugit pinerluttunik isumaginnittut unammilligassaqalerneranik kinguneqassasoq, taamaammallu aqqiissutissanik nassaarniarneq aallartinneqarsimasoq, taamaallluta pillaatisianik atuinissamut utaqqisut allattorsimaffiisa tatineqarnerulernissaat pinngitsoortissagatsigu.

Kalaallit qallunaallu suleqatigiinnerannit nalunaarusiami aamma suliniummi 11-mi tamanna ersarissarneqarsimavoq, taannalu ima oqaasertalerneqarpoq:

"Meeqqanik pinngitsaaliisimanerit allatullu kinguaassiuutitigut atassuteqartarnerit pillugit suliani pineqaatissiisarnermi qaffasissutsip qaffaaffiginissaa".

Kinguaassiuutitigut atorerlugaasimasut inatsisitigut isumannaatsuunissaasa annertuumik patajaallisaavigineqarnissaat pillugu tamanna innersuussutit ilagaat.

Inummik 18-it inorlugit ukiulimmik pinerluttulerinnermi inatsimmi § 77, imm. 1, nr. 1-3 malillugu atoqatiginninnikkut allatullu kinguaassiuutitigut atassuteqartarnikkut

pinngitsaaliinerni pineqaatissiissutit 50%-imik sakkortusinissaannik siunertaqartumik inatsisissatut siunnersuummut missingiut naammassileruttorsik, inatsisinik atuutsitsinermut ministeeriaqarfiup ilisimatitsissutigaa. Missingiutip 2020-ip naalernerani tusarniutigineqarnissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Inussiarnersumik inuulluaqqusillunga

Martha Abelsen